

LA IMPORTÀNCIA DE L'AMISTAT

Esteban Vidal

Article publicat en castellà al Portal OACA, gener de 2018:

<https://portaloaca.com/opinion/la-importancia-de-la-amistad>

En l'actualitat l'amistat és un valor que pràcticament s'ha perdut per complet. Una prova d'això és que l'OMS (Organització Mundial de la Salut) va declarar el 2017 que la soledat s'ha convertit en una epidèmia mundial juntament amb altres malalties no transmissibles. L'absència d'espais de socialització per a l'individu, on pugui relacionar-se, juntament amb la degradació moral duta a terme per les principals institucions del sistema de dominació, sense obligar tampoc les cada vegada més lúgubres condicions d'existència de l'individu, han contribuït a generar una societat atomitzada, composta principalment per individus aïllats i solitaris, mancats de relacions. Però juntament amb això cal no oblidar que l'amistat ha perdut importància. No és casualitat que, per exemple, la reflexió filosòfica actual ja no giri entorn l'amistat, tal com passava en el passat, sinó que ha estat substituïda per controvèrsies relacionades amb el coneixement, el plaer, l'acció, etc. No obstant això, el que és encara molt pitjor és que a conseqüència d'aquest oblit de l'amistat les persones corrents de la societat ja no saben en què consisteix aquesta. Resulta relativament freqüent que el terme amic o amiga sigui utilitzat d'una forma frívola sobretot en la mesura que s'utilitza per designar el que en la pràctica no passen de ser simples coneguts.

L'entorn social i cultural imperant no és, sens dubte, el més favorable per desenvolupar veritables amistats, però el que avui en dia resulta problemàtic és que l'amistat, com valor, s'hagi perdut i que a conseqüència d'això tampoc se sàpiga molt bé en què consisteix. No menys important és ressaltar que ja Tocqueville va assenyalar al seu llibre «La democràcia en Amèrica» que a cap govern li interessa que els seus ciutadans es portin bé entre ells, sinó que al contrari prefereix que regni l'enemistat perquè és la manera més fàcil de dominar-los sense que ofereixin resistència ni constitueixin cap mena d'amenaça. Una societat unida, on existeixi un vincle social i en la qual les relacions siguin amistoses, és una amenaça per a qualsevol forma de poder.

Certament, no es tracta de fer una definició de l'amistat, sinó en tot cas de fer alguns aclariments sobre la seva importància i el valor que representa, sense que per això deixin de fer-se certes aportacions que ajudin a clarificar el seu autèntic significat més enllà de les convencions supèrflues que avui imperen.

Així, per començar, es pot dir que un dels trets diferencials de l'ésser humà és el seu caràcter social, fet que el porta a viure en comunitat i a mantenir relacions amb els altres. L'ésser humà no pot viure aïllat, al marge de tota la societat, si no és a expenses de dur una vida solitària o inclús de perdre la seva pròpia humanitat. L'amistat forma part de les múltiples relacions que l'ésser humà manté amb els seus semblants, però no és com les altres relacions al tractar-se d'un tipus de relació especial. Pot dir-se que l'amistat és

quelcom que es correspon amb la pròpia forma de ser dels humans, amb la particularitat que el seu fonament últim és la bondat. En aquest sentit, és molt certa l'afirmació que no hi ha amistats entre els dolents, ni que tampoc els dolents poden tenir amics. Contràriament, l'amistat té com a base la virtut, de manera que tenir un amic és desitjable per si mateix.

Si el fonament de l'amistat és la virtut en la mesura que aquesta només és possible entre els qui són bons, es dedueix que l'amistat mateixa es dona sobre la base de l'existència d'una afinitat entre les persones, la qual cosa fa possible que aquesta consisteixi en una comunió en els assumptes de la vida. Per tant, en l'amic ens veiem a nosaltres mateixos, fet que fa que quan estem davant un amic ens comportem com ho fem davant nosaltres mateixos. Així doncs, l'amistat constitueix un vincle social basat en l'afinitat i en la benvolença, en la qual no hi ha fingiment al no ser el resultat de la conveniència de l'interès. El fet que el seu origen es trobi en la voluntat humana fa que sigui el vincle més fort de tots els que existeixen. Això es deu al fet que, com s'ha dit, l'amistat és inseparable de l'afecte, ja que si aquest últim desapareix, també ho fa l'amistat. En canvi, les relacions de parentesc poden existir perfectament sense que existeixi afecte.

Però això només ens mostra a grans trets en què consisteix l'amistat. No obstant això, és igual de necessari destacar perquè l'amistat és important. Sobre això és interessant assenyalar la gran importància que l'amistat tenia per als antics. Tant era així que el mateix Ciceró, en la seva cèlebre obra «De l'amistat», va arribar a afirmar que no hi ha cosa humana més important que l'amistat, ja que considerava que aquesta és conforme a la naturalesa humana en tant que l'ésser humà no pot viure sense amics. Això és molt cert no només perquè és bona en si mateixa, sinó perquè precisament d'aquesta mateixa bondat que li és inherent es deriven una multitud d'avantatges. En aquest sentit, destaca com resulta d'agradable tenir algú amb qui parlar com amb un mateix, amb total franquesa i llibertat. Però a més d'això l'amistat brinda la satisfacció de compartir els propis èxits amb qui en gaudeix tant com un mateix ho fa, i seria molt diferent si un hagués de fer-ho en solitari. A això anterior cal afegir que l'amistat també fa més passatgers els infortunis, i en ella un troba auxili. D'aquesta manera els amics autèntics es mostren en les situacions insegures i difícils en les quals un els necessita. Però més important encara és que l'amistat significa estar disposat a fer per l'amic allò que un no faria ni tan sols per si mateix, amb l'única condició que no es tracti d'una acció deshonest.

Encara més important que tot això anterior és que l'amistat destaca per satisfer una necessitat elemental de l'ésser humà que no és altra que estimar i ser estimat. Neix d'un impuls natural per estimar que supera el càlcul dels avantatges esperats. Això resulta bastant evident en la mesura que l'amistat es basa en l'afinitat, de la qual brota la benvolença per la qual un estima i al mateix temps és estimat. Doncs és relativament fàcil estimar qui es considera semblant a un mateix, ja que aquells que així es consideren s'atreuen mútuament en virtut d'aquesta afinitat, d'aquest cert parentesc que existeix entre ells. Al final això és el que explica que en l'amistat s'estimi l'altra persona per ella mateixa, i no per interès, ja que un descobreix que l'amic és un «altre jo». Aquesta atracció mútua que es dona en l'amistat és la que explica que un gaudeixi de la fortuna dels seus amics com si fos la pròpia, i de la mateixa manera pateixi els mals d'aquests com si a un mateix li passessin. L'amistat crea un fort llaç d'unitat entre les persones.

D'altra banda, l'ésser humà no està preparat per tractar tots els altres com a estranys, sinó que necessita algú a qui confiar la seva intimitat amb total franquesa. Pel que fa a això, es pot afirmar que necessitem algú en qui poder dipositar la nostra confiança, i amb qui comptar tant per als moments de joia com per als d'adversitat. Aquest és un dels

principals profits de l'amistat. Però més enllà d'això l'amistat constitueix un fi en si mateix, doncs de la mateixa manera que cadascú s'estima a si mateix, i no espera obtenir cap compensació d'aquest amor, el mateix es pot dir de l'amistat en ser estimada en si mateixa.

Desafortunadament en l'actualitat l'amistat no constitueix un tema important en el terreny cultural, sobretot pel que fa a les produccions culturals que predominen. Contràriament, comprovem que existeix una desvirtuació de l'amistat al ser identificada amb un tipus de relacions supèrflues i en moltes ocasions desaconsellables. Formen part del passat les obres que abordaven com a tema de reflexió l'amistat, cosa que, no obstant això, era d'especial interès en el món antic, sobretot entre grecs i romans, i en diferent mesura també ho va ser en l'època medieval. En el segle XX una de les poques excepcions en el terreny de la cultura és representada per Jean-Pierre Melville, les obres cinematogràfiques del qual són en la seva major part una exaltació de l'amistat, de la veritable amistat tal com s'ha descrit abans.

L'absència de l'amistat en la societat actual es deu, en gran part, a les condicions de vida que imposa el sistema de dominació amb el seu atomisme social. L'aïllament, l'individualisme, la falta d'espais per a la socialització, la incapacitat del subjecte modern per relacionar-se amb els altres, la imposició de la societat de l'odi entre iguals, tot això són aspectes d'una mateixa realitat lúgubre i inhumana en la qual l'individu ha vist com se li ha amputat la seva sociabilitat i se l'ha despullat d'una xarxa de relacions sobre la qual fonamentar l'amistat. El poder desitja aquesta situació perquè individus aïllats i solitaris són vulnerables, realitat que crea unes condicions socials on els membres de la societat resten indiferents els uns als altres, de manera que resulten fàcils de governar. Per tot això és important recuperar l'amistat, tant per ser un valor positiu en si mateix com per formar part d'una estratègia de resistència i de lluita contra el poder establert. Una societat futura lliure i igualitària només és viable mitjançant l'amistat. Fem tot el que puguem per fer noves amistats i cultivar les existents, ja que així no només estarem contribuint a socavar els fonaments del sistema establert sinó que estarem construint les bases d'una nova societat.